

Humus¹¹⁴

Afdelingsblad IVN Maastricht

voorjaar 2023

Beleef de natuur

Bestuur

Voorzitter

Jack Gerats 06-27850396 j.gerats@planet.nl

Secretaris/ledenadministratie en vertrouwenspersoon v.d. afdeling

Carlo Poolen 043-3626261 ivn.maastricht@home.nl

Penningmeester

Gerard Hermkens 06-53947730 penningmeester.ivn.maastricht@gmail.com

Leden

Gid van Schijndel 06-21253047 gid.van.schijndel@home.nl

Anneke van Montfort 06-11095935 an.van.montfort@hotmail.com

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *na 18.00 uur

Coördinatoren werkgroepen

Werkgroep Publieksactiviteiten

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *na 18.00 uur

Werkgroep PR

Chrit Merckelbagh 043-3612892 chritm@gmail.com

Werkgroep Jeugd - 'de Jekerdal-scharrelkids'

Vacature (voor inlichtingen: Carlo Poolen, ivn.maastricht@home.nl)

Werkgroep BOP (Beheer & Onderhoud Projecten)

Chris van den Ende 06-33772656 chris.vandenende53@gmail.com

Werkgroep Flora

Vacature (voor inlichtingen: Irma Kokx, ipa.kokx@gmail.com)

Werkgroep Natuurbeheer

Dirk van de Weijer 043-3617900 bonlogis@hotmail.com

Werkgroep Vogels

Christine Woestenburg 06-11168852 wgv.maastricht@gmail.com

Nico Wetzels 043-7850870

Werkgroep Wandelen met busvervoer

Gid van Schijndel 06-21253047 gid.van.schijndel@home.nl

Secretariaat

Carlo Poolen
IVN Maastricht, Trichtervooogdenstraat 70, 6223 CT Maastricht
043-3626261
ivn.maastricht@home.nl

Website www.ivn.nl/maastricht

Humus¹¹⁴

Afdelingsblad IVN Maastricht

Voorjaar 2023

Voorop staat . . .

...dat de landmarks ons veel te vertellen hebben.

In de vorige Humus zijn we begonnen met een artikelenreeks over de landmarks in het gebied langs het Albertkanaal ten westen van Maastricht. De 14 landmarks zijn in 2008 op specifieke plekken in het landschap geplaatst om de band tussen het landschap en belangrijke gebeurtenissen uit het verleden weer tot leven te brengen, met verhalen over oorlogen, veldslagen en belegeringen, de Romeinse weg, de unieke flora, het water, vuursteen en natuur, over ijstijden, Neanderthalers en de eerste landbouwers. Elk landmark bestaat uit een infopaal, een kei en een boom. Op de meeste locaties is die boom een Fladderiep. In deze Humus een interessant artikel over de landmarks 3 en 4. Wil je nog meer te weten komen over deze landmarks? Koop dan het boekje 'Landmarks van het Grensschap' voor € 5,-, te krijgen bij Pieter Caljé. Contact via e-mail: p.calje@tip.nl [Chrit Merckelbagh]

Van de redactie

De public-relationactiviteiten voor IVN Maastricht

De werkgroep PR, die bestaat uit Susanne, Vanessa, Chris en Chrit, heeft als taak de activiteiten van IVN Maastricht op zoveel mogelijk manieren onder de aandacht van zoveel mogelijk mensen te brengen.

Met de komst van een vernieuwde website - die waarschijnlijk half januari 2023 actief wordt - heeft de werkgroep PR alle elementen die te maken hebben met de PR van IVN Maastricht nog eens onder de loep genomen en geactualiseerd.

Doel is alle beschikbare media in Zuid-Limburg in te schakelen en daardoor een groot aantal mensen te bereiken.

Hiervoor sturen we persberichten van onze activiteiten naar Dagblad de Limburger, de weekbladen VIA Maastricht, VIA Meerssen, VIA Eijsden Margraten, De Etalage (Eijsden e.o.), De Geulbode (Geulle, Meerssen, Bunde, Borgharen, Itteren, Rothem, Ulestraten) en diverse wijkbladen zoals Amyer Praot, wijkblad De Heeg, De Baorebinder (Heugem) 't Belhääfke (Daalhof), etc.

De persberichten gaan ook naar radio en tv, zoals RTV Maastricht, L1, Meer Vandaag, Thuis in Maastricht, etc.

Of de persberichten in deze media opgenomen worden is altijd maar afwachten want wij zijn natuurlijk niet de enige die activiteiten te melden hebben, maar gelukkig staan we er vaak in!

Naast deze media hebben we ook instrumenten die we heel gericht kunnen inzetten om onze activiteiten onder de aandacht te brengen.

Voor de leden, donateurs en relaties hebben we natuurlijk de Humus, het afdelingsblad dat 3x per jaar uitkomt in een gedrukte én sinds kort in een digitale versie.

We zijn ook gestart met een nieuwsbrief: 'Ratelaar'. Omdat we gemerkt hebben dat 3 Humussen per jaar niet toereikend zijn om alles wat binnen de afdeling gebeurt te melden en zeker als we nieuws niet al te 'beleggen' willen publiceren. Daarom zijn we gestart met 'Ratelaar', die we in de maanden dat er geen Humus uitkomt naar de leden en donateurs gaan versturen. De eerste 'Ratelaar' hebben jullie al in de digitale brievenbus ontvangen.

Wat willen we er allemaal in plaatsen? Artikelen die te lang zijn voor de Humus, nieuws dat we graag meteen met jullie

willen delen, bespreken van interessante boeken of tijdschriften, jullie vragen en antwoorden over planten, vogels, bomen, landschap, etc. En foto's zijn uiteraard ook welkom. We zijn benieuwd naar jullie reactie en actie!

Een ander belangrijk communicatiemiddel is de e-mailservice. Via deze service houden we leden, donateurs, relaties en belangstellenden direct op de hoogte van een activiteit door het sturen van flyers. In deze flyers staat een aanmeldlink, waardoor je je meteen voor de activiteit kunt aanmelden. Dit wordt zeer gewaardeerd door de ontvangers en als organisatie hebben wij meteen zicht op het aantal deelnemers. De e-mailservice omvat inclusief onze eigen leden een bestand van 550 adressen. Wij zullen de privacy van deze adressen optimaal waarborgen en alleen gebruiken voor het melden van IVN-activiteiten.

Digitale communicatie wordt steeds belangrijker, zeker om een jongere doelgroep te bereiken, maar ook de steeds groter wordende groep studenten, expats en Engelstaligen is belangrijk. We gaan dan ook vaker activiteiten in het Engels aanbieden.

We gebruiken Facebook en gaan verder experimenteren met o.a. podcasts. Dit alles gaan we ook koppelen met de nieuwe website, zodat er een uitgebreid digitaal netwerk ontstaat dat je op de pc, tablet of je smartphone kunt raadplegen.

Tot slot is er nog de algemene folder die we uitdelen bij de publieksactiviteiten. En niet te vergeten: jullie - leden van IVN Maastricht - de belangrijkste ambassadeurs, die met

mond-tot-mondreclame het best ons verhaal kunnen verspreiden.

[Chrit Merckelbagh]

Humus digitaal

Aanmelden voor de digitale Humus kan nog steeds, stuur een e-mail naar chris.vandenende53@gmail.com en je Humus valt voortaan in de digitale brievenbus!

Nog even ter herinnering: de digitale Humus is altijd volledig in kleur. Het spreekt vanzelf dat de foto's daardoor nog beter tot hun recht komen dan de zwart-witfoto's in de gedrukte versie. En op je computerscherm kun je de foto's zo groot uitvergroten als je zelf wilt (de teksten trouwens ook!).

[Redactie]

Bestuursberichten

Het bestuur van IVN Maastricht vergadert maandelijks waarvan drie keer per jaar samen met de coördinatoren van de werkgroepen.

Wij willen je informeren over de belangrijkste onderwerpen.

Voortgang Natuurtuinen

Het CNME dient bij de gemeente een verzoek in om akkoord te krijgen voor een verbouwing in de Natuurtuinen samen met MIK-PIW (kinderopvang). De bestemming Maatschappelijk/Natuur- en milieueducatie blijft dan gelden. Er blijft daarin plek voor alle huidige gebruikers, waaronder het IVN. Het CNME heeft bij de gemeente aangedrongen op een snelle procedure en duidelijkheid op korte termijn. Het gebouw in de natuurtuinen in de huidige situatie, maar ook de aanstaande verbouwing maken het noodzakelijk dat het IVN alternatieve huisvesting zoekt. Dat gebeurt in onderling overleg*. Na de verbouwing zullen we weer graag gebruik maken van het gebouw in de Natuurtuinen.

Verder heeft het IVN het CNME gevraagd de rol voor overleg en afstemming van groene organisaties weer op te pakken.

*Uit het overleg zijn de volgende locaties gekozen ter vervanging van de Natuurtuinen:

- locatie ATHOS (Athoslaan) voor de cursus Wintervogels,
- locatie CNME (Capucijnenstraat) voor vergaderen Bestuur en Coördinatoren,
- locatie Elisabeth Strouven Fonds (Abtstraat) voor bijeenkomsten werkgroepen.

Contributie 2023

Het bestuur wil de leden en donateurs informeren over de contributiebetalingen in 2023. Zoals afgesproken in de algemene ledenvergadering van 2021 verhogen we de contributie met € 1,- naar € 25,- per jaar. Hiermee sluiten we aan bij de landelijk vastgestelde contributie.

Bij de leden die automatisch betalen wordt de contributie in de periode januari-februari van de rekening afgeschreven. De overige leden krijgen een e-mail met het verzoek de contributie over te maken.

Onze donateurs ontvangen een brief met het verzoek om ons te blijven steunen.

Bij een donatie van € 15,- of meer blijven zij de Humus ontvangen.

Automatisch betalen is voor jou en voor de vereniging gemakkelijk. Als je er nog geen gebruik van maakt en je wilt overstappen, dat kun je dit aan mij melden. Je ontvangt dan een formulier waarmee je ons opdracht geeft om de contributie te innen. Namens het bestuur, Carlo Poolen

‘Heidag’ bestuur en coördinatoren

Het bestuur en de coördinatoren hebben op 29 oktober een bijeenkomst gehouden over de toekomst van IVN Maastricht. Onder leiding van Vanessa hebben we allerlei opdrachten moeten uitvoeren. Dit leverde een berg aan nieuwe creatieve ideeën op. De resultaten moeten nog worden uitgewerkt, maar je gaat er meer van horen. Lees ook het uitgebreide verslag van deze dag op pagina 17.

Jubileum 50 jaar IVN Maastricht

In 2021 hebben we ons 50-jarig bestaan gevierd. Vanwege Corona was dat niet gemakkelijk, maar het is ons gelukt. We hebben er een behoorlijk bedrag aan overgehouden. Dat bedrag hebben we gereserveerd voor mooie educatieve projecten.

Wie heeft een goed idee?

Natuurgidsenopleiding 2023

Volgend jaar start weer een nieuwe Natuurgidsenopleiding in de regio. Hiermee kunnen we de lange reeks van cursussen voortzetten. De opleiding zorgt voor nieuwe aanwas van Natuurgidsen voor onze educatieve activiteiten. IVN Maastricht is goed vertegenwoordigd in het team.

Nieuwe leden

In de afgelopen periode hebben we aanmeldingen ontvangen van: Annette Pieters, Aggie Stevens, Loes Ruland, Susanne Loeber, Ender Mutsaers en Gerard Geraedts. Welkom bij de vereniging.

Post

In dit overzicht vind je post die het bestuur van IVN Maastricht in de afgelopen periode heeft ontvangen. Je kunt een poststuk opvragen bij de secretaris, Carlo Poolen.

- IVN Limburg: Jaarverslag 2021

- IVN Eijsden: de Wissel, september 2022

[Carlo Poolen, secretaris]

Komende activiteiten

Zondag 15 januari - Nieuwjaarswandeling

IVN Maastricht organiseert traditiegetrouw een Nieuwjaarswandeling. Dit is een publieksexcursie waarbij we de wandeling afsluiten met een gezellig samenzijn. Vertrek is om 13.30 uur bij Kaffee Riekt aan de Rijksweg 184 in Rijckholt. Het wordt een mooie wandeling door het Savelsbos. Er zijn geen kosten aan deze wandeling verbonden. Houd de website en de flyer goed in de gaten om je aan te melden.

Zaterdag 21 januari - Jekerdal Scharrelkids Winterwandeling

Is de winter saai? Nee, in de winter is er van alles te beleven, ook in de natuur. De Scharrelkids gaan een lekkere wandeling maken door het bos. Onderweg zijn er opdrachten en we zien wel wat we tegenkomen. De wandeling staat open voor kinderen van 6 tot en met 12 jaar. Pappa en mamma of oma en opa mogen mee op onze ontdekkingstocht. We starten op zaterdag 21 januari om 09.30 uur bij de Natuurtuinen Jekerdal. Om 12.00 uur zijn we weer terug.

[Carlo Poolen]

Schone Rivieren-expeditie (datum wordt nog bekend gemaakt)

Wereldwijd vormt de plasticsoep een bedreiging voor het milieu en de gezondheid van mens en dier. Dat probleem begint dichterbij dan je denkt, namelijk langs de rivier bij jou in de buurt. Plastic afval van bedrijven en consumenten komt in de rivier terecht die weer uitkomt in de oceaan. Daar draagt het bij aan de gigantische plasticsoep. Schone Rivieren brengt samen met 1.100 vrijwillige rivierafval-onderzoekers de plastic-vervuiling in Nederland in kaart. Met deze onderzoeksgegevens kunnen we het probleem aanpakken bij de bron. Daarnaast ruimen elk jaar 5.000 vrijwilligers afval op langs de rivieroeveren en laten we mensen de schoonheid van de Nederlandse rivierdelta ontdekken. Zo werken ze samen met consumenten, bedrijven en overheden aan het doel: plasticvrije rivieren in Nederland in 2030. Zie www.schonerivieren.org/ voor meer informatie.

IVN Maastricht wil een Schone Rivieren-expeditie organiseren ergens in 2023 en zoekt hulp voor de organisatie daarvan. Heb je interesse om mee te helpen een educatieve dag over rivierafval en plastic vervuiling te organiseren, of heb je een netwerk van mensen die kunnen helpen een expeditie op te zetten? Dan kunnen we jouw inzet hard gebruiken. Laat aan Vanessa Ali via vanessahilwig@gmail.com weten of je ideeën hebt of dat je mensen kent die kunnen helpen.

[Vanessa Ali]

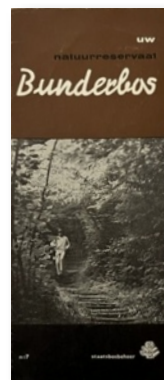
Voor elke activiteit geldt: aanmelden is verplicht (tenzij anders vermeld).
Vul het registratieformulier in via de link in de flyer of op de website.

Zondag 23 april - Doorstapwandeling Bunderbos-Geulhemmerbos

Op zondag 23 april van 10.00 uur tot ongeveer 14.00 uur maken de gidsen Vanessa Ali en Jeanne Boosten een 'doorstap'wandeling met je van ongeveer 10 km in het Bunderbos-Geulhemmerbos. Na afloop is er de mogelijkheid om, op eigen kosten, een kop koffie te nuttigen.

Het Bunderbos-Geulhemmerbos is een langgerekt hellingbos en bevindt zich tussen Bunde en Geulle. Het ligt op de oostelijke helling van het Maasdal en bedekt er een aantal Maasterrassen. Plaatselijk zijn er hoogteverschillen van ongeveer 80 meter, hetgeen regelmatig van de wandelaar enige inspanning vraagt. Het Bunderbos wordt ook wel 'bronnenbos' genoemd, vernoemd naar de vele bronnen en beken die er lopen. Tot ver in de jaren 60 gebruikten de bewoners van dit gebied het water van deze bronnen dagelijks voor huiselijk gebruik.

Tijdens het voorjaar staan de hellingen vol met bloeiende Bosanemonen en daarna het naar knoflook ruikende Daslook. Maar ook de Salomonszegel, Slanke sleutelbloem en Hangende zegge, zullen hopelijk niet ontbreken. De Vuursalamander, Ree, Vos en Das komen er ruim voor, maar zullen zich hoogstwaarschijnlijk niet laten zien. Tijdens deze 'doorstap'wandeling is er aandacht voor de mooie natuur van het gebied maar ook voor een aantal cultuur-historische en geologische elementen. De wandeling is alleen geschikt voor wandelaars die goed ter been zijn en gaat ook bij minder mooi weer door. Aanmelden is verplicht en details volgen in de flyer. [Vanessa Ali & Jeanne Boosten]

Zondag 7 mei - Ardennenwandeling van Stavelot naar Coö

IVN Maastricht organiseert - na een door Covid 19 gedwongen rustperiode - weer een wandeling met busvervoer. Herman Heemskerk heeft om gezondheidsredenen de organisatie van de wandelingen met busvervoer overdragen aan Jack Gerats, Anton Van den Broek en Gid van Schijndel. Herman heeft deze wandeling wel nog voorbereid. We zijn Herman veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange enthousiaste en consciëntieuze organisatie van deze wandelingen.

De wandeling van 7 mei is het vervolg op de wandeling van 5 mei 2019 en volgt een gedeelte van de lange afstandswandeling GR 56. Vanuit Stavelot gaat de route via Trois Pont naar Coö. We lopen 2 afstanden: 10 en 15 km. Via Bois de L'Abbaye lopen

we in zuidelijke richting via Côte de Wanne, die zeer bekend is bij de wielrenners. We volgen het dal van de Amblève tot Trois Pont, waar de wandelaars zich splitsen voor de korte of de lange afstand.

Vertrek in Maastricht: Emmaplein 08.30 uur, Wilhelminasingel 08.40 uur en Akersteenweg 08.50 uur. Terug naar Maastricht tussen 16.45 en 17.00 uur.

Meer info en aanmelden volgt in de flyer.

[Gid van Schijndel]

Zondag 7 mei - Lente-excursie Jekerdal

De lente is volop begonnen. De bosbodem staat in bloei, de blaadjes aan de bomen komen frisgroen tot ontwikkeling, de vogels zijn volop bezig met nesten maken, broeden en eerste jongen voeren. Een prachtige tijd om het mooie Jekerdal te ontdekken. We starten om 10.00 uur op de 1^e parkeerplaats richting Château Neercanne als je van de Cannerweg afkomt aan de linkerkant. Aanmelden is verplicht en details volgen in de flyer.

[Antonie de Beaumont]

Maandag 29 mei (2de Pinksterdag) - Panoramawandeling rond het dal van de Geer bij Bassenge

Op 2^e Pinksterdag maken we een wandeling van 15 kilometer rond het dal van de Jeker in Wallonië, net over de grens onder Maastricht. Hier in Franstalig België wordt deze rivier de Geer genoemd. We wandelen onder begeleiding van twee IVN-natuurguiden en nemen er ruim de tijd voor. Mocht tijdens de wandeling blijken dat 15 kilometer voor één of meerdere deelnemers te veel is, dan kunnen zij een tot 11 kilometer ingekorte route volgen, eveneens begeleid door één van de guiden.

We lopen langs snelstromend water, doorkruisen een natuureservaat en wandelen over de aangrenzende heuvels en hoogvlaktes. Hier worden we getraceerd op prachtige vergezichten op het Geerdal. We vertrekken en komen terug bij de Lourdesgrot in Bassenge. Aanmelden is verplicht en details volgen in de flyer.

[Hugo Bloksma]

Cursussen Workshops Webinars & Lezingen

Let op: aanmelden is verplicht. Via de aanmeldlink in de flyer en op de website.

Cursus Wintervogels

Tijdens de najaarstrek van de vogels en gedurende de winter kunnen we vogelsoorten waarnemen die er in het broedseizoen niet zijn. In deze korte cursus wil ik aandacht besteden aan deze soorten.

Eén les zal gaan over de akker-, bos- en struikvogels die we kunnen zien (bv. Kramsvogel, Sijsje, Blauwe kiekendief) en een tweede les zal gaan over watervogels (bv. Wintertaling,

Smient, Kolgans, Zilverreiger). Na elke les zal er een excursie zijn in een gebied waar we grote kans hebben de behandelde soorten vogels waar te nemen.

De lessen zijn dinsdag 24 januari en 28 februari om 20.00 uur in het ATHOS-gebouw, Athoslaan 12a, 6213 CD Maastricht. En de excursies zijn zondag 29 januari en 5 maart om 09.00 uur. De plaats van de excursies wordt tijdens de lessen bekend gemaakt.

Kosten: € 17,50 voor IVN-leden en € 25,00 voor niet-IVN-leden. In de aankondiging in de flyer volgt de link om je aan te melden.

[René Pirson]

Webinar Slakken en mossels in Zuid-Limburg

Op donderdag 9 februari verzorgt Gerard Majoor, slakkenexpert, een webinar over slakken en mossels. Een nieuw onderwerp voor IVN Maastricht. Slakken en mossels horen bij de weekdieren. Ze fungeren veelal als opruimers en dienen andere dieren tot voedsel. Weekdieren zijn van belang om te monitoren omdat we uit die gegevens aanwijzingen kunnen krijgen over de staat van, en ontwikkelingen in, het natuurlijke milieu. Zuid-Limburg is voor landslakken een bijzonder deel van Nederland. Huisjesslakken hebben behoefte aan kalk om hun huisje te bouwen en voor 14 van de ongeveer 90 soorten Nederlandse huisjesslakken biedt alleen Zuid-Limburg mede daardoor een geschikt biotoop. Vrijwel alle soorten landslakken hebben zowel mannelijke als vrouwe-

lijke voortplantingsorganen, ze zijn hermafrodit. Door zelfbevruchting kan één exemplaar een nieuwe populatie stichten. De 21 soorten naaktslakken in Zuid-Limburg zijn minder kritisch met betrekking tot hun biotoop. Ook zij zijn hermafrodit. Ze zijn interessant in het kader van evolutie: ze hebben zich waarschijnlijk ontwikkeld uit huisjeslakken. Zien we bij naaktslakken die nog een klein huisje op hun rug dragen ('rugzakslakken') dan een tussenstadium van die ontwikkeling? Er zijn in Zuid-Limburg 34 soorten zoetwaterslakken. Er is maar één soort die uitsluitend in Zuid-Limburg voorkomt: een slakje van 3 mm dat in het grondwater leeft. De meeste zoetwaterslakken zijn van gescheiden geslacht. Ongeveer de helft van de 25 soorten zoetwatermossels die we in Zuid-Limburg kunnen vinden zijn hermafrodit. Bij sommige soorten ontwikkelen de jongen zich in het 'moederdier' en komen als mini-mosseltjes ter wereld, andere soorten gebruiken vissen voor de verspreiding van hun larven. Veel zoetwaterweekdieren zijn zeer gevoelig voor de kwaliteit van het water waar ze in leven, ze worden in laboratoria soms zelfs voor de monitoring van de waterkwaliteit gehouden. De webinar (via zoom) start om 20.00 uur en duurt ongeveer tot 21.30 uur. Informatie over aanmelding voor deze webinar volgt in de flyer.

[Gerard Majoor]

Workshop 'De Levende Tuin (balkon)'

Wil jij je tegeltuin veranderen in een tuin die gonst van het leven? Doe dan mee aan onze workshop 'De levende tuin'. Je gaat zelf aan de slag met het ontwerpen van een tuin waarin planten en dieren zich thuis voelen. Wij geven je tips om je tuin zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor al wat leeft, van Egel tot Maskerbij en van Ringmus tot Dagpauwoog. Heb jij geen tuin maar alleen een balkon? Dan zul je wellicht geen Egels verwelkomen, maar je kunt wel zorgen dat al wat vliegt met plezier jouw balkon aandoet. Wat moet je meenemen naar de workshop? Naast een gezonde dosis

werklust één of meer plattegronden van je tuin of balkon. Geef aan waar de zon 's morgens, 's middags en 's avonds staat. Teken ook hoge bomen in, bestrating en eventuele erfafscheidingen die je wilt handhaven, je schuurtje en overige gebouwen. Neem daarnaast wat kleurpotloden of viltstiften in verschillende kleuren mee.

De workshop vindt plaats op dinsdag 21 maart van 19.30 tot 21.30 uur op een nog te benoemen locatie in Maastricht. Wij verzorgen een kopje koffie of thee en een versna-

pering tijdens de pauze. En op zondag 26 maart komen we weer samen om planten te ruilen en inspiratie op te doen. De kosten voor de workshop bedragen € 10,- voor IVN-leden en € 15,- voor niet-leden. Een flyer zal verdere details geven over hoe aan te melden en de exacte locatie van de workshop. [Sandra Salvador]

Workshop Bee & Balcony

Dinsdag 18 april. Ditch the pelargoniums (otherwise known as geraniums)!

Make a haven for wildlife instead on your own balcony or windowsill. In this workshop you learn how to make a difference to biodiversity by inviting wildlife onto your balcony. The workshop consists of two parts. In the first part of about 45 minutes, we will discuss the needs of moths, butterflies, solitary bees, bumblebees and hoverflies and some basics about good plantmanship. Then there will be a short break for refreshments. During the second part of the workshop things will get dirty. You will plant and sow native plants for wildlife in containers to take home with you.

What will you need? - Pen and paper (that is if you want to remember some of the theoretical stuff); - A pair of gardening gloves (optional); - A tote bag to take your containers home; - Lots of enthusiasm.

Bee & Balcony Workshop: Tuesday april 18th from 19:30 till 21:30. A flyer will follow with more details about how to register for this workshop. Costs are € 5,- for IVN members, € 7,50 for others. [Sandra Salvador]

Vleermuizen-workshop 2.0

Woensdag 19 april en donderdag 20 april. Tijdens deze workshop maak je nader kennis met het enige vliegende zoogdier in Maastricht en omgeving. In welke straat of

plein zijn ze aanwezig? Waar houden zij hun nachtrust, overdag? Zijn er ook verblijfplaatsen om te paren en zijn er ook kraamverblijven, 'crèches'? Verplaatsen zij zich tijdens hun tocht van zomer- naar winterverblijf, langs dezelfde trekroutes?

Zijn de 'de grotten' de enige plekken waar zij hun winter doorbrengen? Vleermuiskasten, waarvoor dienen zij? Welke hulpmiddelen kunnen we

gebruiken om hun aanwezigheid beter te kunnen waarnemen? Wil je meer weten, kom dan naar de tweedelige workshop op 19 en 20 april tussen 19.00 en 22.00 uur. Een flyer zal verdere details geven over hoe je je kunt aanmelden en de exacte locatie van de workshop.

[Ger Beckers]

Bomencursus - 4 theorieavonden en 4 excursies (4 seizoenen)

In 2023 zal de 4-seizoenen bomencursus weer van start gaan. In 4 lespakketten, verdeeld over de seizoenen, wordt een theorieles en een excursie/praktijkles aangeboden. Exacte data zijn nog niet bekend, maar deze worden via flyers aangekondigd. Voor informatie kun je contact opnemen met Irma Kokx, e-mail: ipa.kokx@gmail.com

[Irma Kokx]

Blijf op de hoogte van de activiteiten van IVN Maastricht

E-mail service: aanmelden bij Chrit Merckelbagh, werkgroep PR:
chritm@gmail.com

Website: kijk ook op de website voor het laatste nieuws,
www.ivn.nl/maastricht

Humus: nr. 115
komt uit: begin mei 2023 en loopt tot half september

Van her en der

De landmarks van het Grensschap

Landschap en oorlog: de vreedzame reliëfs

Bij de landmarks 1 en 2 ging het vooral om het economische gebruik van het landschap dat de vroegste mensen maakten. Bij landmarks 3 en 4 staat de betekenis van het Pleistocene reliëf in Maastricht-West centraal voor de strijd om de macht in Europa. Dat had te maken met de nabijheid van een door de mens gecreëerd landschapselement: de vestingstad Maastricht, die tussen 1500 en 1800 van vitale betekenis was als toegangsweg tot de rijke Lage Landen en omdat Maastricht de laatste brug tot de zee had.

De veldtocht van Willem van Oranje in 1568 (landmark 4)

De eerste oorlog ging in feite om de vraag wie de macht in de Lage Landen had: de Spaanse koning of de Provinciale Statenvergaderingen van adel, geestelijkheid en burgerij, die claimden namens het volk en zijn oude rechten te spreken. Willem van Oranje was de voorvechter van deze groep. Dit conflict escaleerde tot een oorlog, toen Willem van Oranje en zijn broers in 1568 de Lage Landen binnenvielen om de macht van de landvoogd Alva te breken. Willem van Oranje bevond zich op een gegeven moment in Wittem en wist bij verrassing bij Stokkem de Maas over te steken. Dat was een

grote prestatie, ook al omdat de Maas destijds een veel bredere en onberekenbaardere rivier was. Vervolgens trok hij op de linkeroever zuidwaarts om Maastricht te veroveren en dan door te steken naar Brussel, het centrum van de macht.

Willem gaf zijn troepen na de overtocht rust, en dat gaf Alva de kans een verdedigingslinie op te stellen op de steile rechterhelling van het asymmetrische droogdal van de Zouw. Willem van Oranje durfde het niet aan, trok zich terug naar Eigenbilzen, een uur gaans (landmark 3). De dag daarop wilde hij optrekken langs de Dousberg (landmark 4). De Dousberg is aan de noordzijde relatief steil door de specifieke terrasvorming, die bij de beschrijving van landmark 6 aan bod zal komen. Maar ook daar had Alva zich

verschanst, juist aan de steile kant. Hij legde er ook een weg aan waarover hij zijn geschut naar boven kon brengen. Die weg was tot de aanleg van de golfbaan nog goed zichtbaar. Ook daar durfde Oranje de strijd niet aan, hoewel zijn troepenmacht groter was dan die van Alva. Dit was een cruciaal moment, dat bij een andere afloop ook de geschiedenis van de Opstand een andere wending had kunnen geven. De Maasveldtocht draaide uiteindelijk op een dramatische mislukking uit. Deze mislukking vond zijn weg naar het Wilhelmus. Daarin werd echter vooral de grote dapperheid van Willem van Oranje bezongen en de lafheid van Alva, die verscholen op de Dousberg de slag ontweek. Het Wilhelmus was dus bedoeld om het fiasco van 1568 om te buigen tot een triomf die de opstand een boost moest geven. Het Pleistocene reliëf heeft aldus een wezenlijke rol gespeeld in de strijd tussen vorst en de Staten om de macht in de Nederlanden.

De Spaanse successieoorlog (landmark 3)

In 1702 overleed de Spaanse koning, en de koning van Frankrijk claimde de troon. Dit zou het machtsverevenwicht in Europa blijvend verstoren. Daarop brak de Spaanse successieoorlog uit, die in heel Europa werd uitgevochten, en meteen ook in Maastricht. Dat werd ditmaal door de Nederlandse Republiek verdedigd, geholpen door Engelse

bondgenoten. Aanvoerder was Nassau-Ouwerkerk. Een groot Frans leger van 20.000 man trok vanuit het Zuiden op naar Maastricht. Daarop trok Nassau-Ouwerkerk direct de vesting uit naar het Lanakerveld, waar hij zijn troepen posteerde langs de oude landweg - de Van Akenweg - tussen het dorp Caberg (nu: Oud-Caberg) en Lanaken. De legers lagen op 14 mei 1703 de hele dag tegenover elkaar, maar uiteindelijk durfde de Franse generaal het niet aan. Hij vreesde dat Nassau-Ouwerkerk bij een Franse aanval zich op hetzelfde reliëf, dat ook Willem van Oranje in 1568 van een aanval had weerhouden, zou terugtrekken, en de Franse troepen van bovenaf zou belagen.

Al met al hebben beide reliëfs - het laat-Pleistocene asymmetrische droogdal van de Zouw en de Dousberg uit het midden-Pleistoceen - vooral voorkomen dat er veldslagen zouden plaatsvinden. In die zin zijn het vreedzame reliëfs. [Pieter Caljé]

Fotoboek Ware Helden

In de vorige Humus hebben we al geschreven over het fotoboek 'ware helden - vrijwilligerswerk in beeld' van fotograaf John Pletzers. Het boek is nu gereed en te koop vanaf 7 december j.l. Het boek kost € 29,- en is te bestellen via www.warehelden.nl en bij boekhandel Dominicanen. Het boek geeft een beeld van 40 organisaties en ongeveer 250 vrijwilligers. Eén van die vrijwilligers is Henny Kloosterboer, lid van IVN Maastricht en actief bij de Werkgroep Vogels.

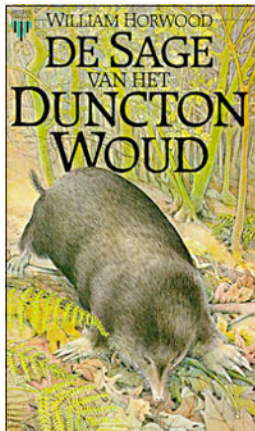

Dieren in de hoofdrol

De lange winteravonden zijn er weer. Tijd om bijvoorbeeld in een boek te duiken. En waarom niet eens in een boek waarin dieren de hoofdrol spelen?

Iedereen kent wel het beroemde boek 'Waterschapsheuevel' van Richard Adams dat over een groep konijnen gaat en waar ook nog eens een prachtige animatiefilm van gemaakt is met het onvergetelijke lied 'Bright eyes' van Art Garfunkel. Maar er zijn meer boeken waarin dieren de hoofdrol spelen: Richard Adams schreef o.a. nog een boek over de konijnen van Waterschapsheuevel: 'Verhalen van Waterschapsheuevel'. Hij schreef over een beer in het boek 'Shardik' en een boek over honden 'Twee honden'

En wie kent niet de klassieker 'De boerderij der dieren' van George Orwell, waarin de dieren op de boerderij de macht grijpen.

James Curwood, schrijver en natuurbeschermmer, schreef de beroemde boeken over Kazan de wolfshond. Avontuur in het koude noorden van Canada en Alaska.

Een bijzonder boek vond ik 'de sage van het Duncton Woud' van William Horwood over een mollengemeenschap die getiranniseerd wordt door Alruin en zijn vazallen.

In 'Het verloren Domein' volgt de jonge uil Yoller met stijgende verbazing de wrede strijd tussen de soorten en hun gemeenschappelijke vijand, totdat hij ook bij deze strijd om het territorium betrokken raakt. Een meeslepend verhaal!

Bijen...ook daar is een boek over: 'De bijen' van Laline Paull. In dit boek speelt Flora 717, een bij uit de laagste klasse, de hoofdrol in het verhaal over werk en opoffering in haar bijenkast.

Er zijn natuurlijk nog veel meer boeken waarin dieren de hoofdpersoon zijn of korte verhalen, zoals bijv. 'Floere het Fluwijn' van Ernest Claes.

Ga eens speuren in de bieb of op internet. Je zult heel wat boeken vinden. Ik vind het fascinerend om deze boeken te lezen, omdat het verhaal vanuit 'denken' en 'handelen' van dieren gaat. Een 'belevenis-wereld' die uiteraard verzonnen is, maar in de verhalen zit vaak een verwijzing naar ons menselijk handelen....een soort spiegel zeg maar. Ook leuk om die laag te ontdekken. Veel leesplezier!

P.S. 1 alle genoemde boeken zijn nog te krijgen.

P.S. 2 als jullie ook een boek met dieren in de hoofdrol kennen laat 't me weten.

[Chrit Merckelbagh]

'Heidag' bestuur en coördinatoren

Het bestuur en de coördinatoren van de werkgroepen hielden vandaag (zaterdag 29 oktober) een 'Heidag'. Vanessa en haar man Marcel waren in de Natuurtuinen onze gastvrouw en -heer. Met 10 man brainstormen over allerlei zaken, maar voordat het zover was werd er eerst een sfeer van saamhorigheid opgebouwd. Samen in een cirkel een bal doorgeven die er in werkelijkheid niet is. Niet moeilijk, totdat Vanessa een tweede onzichtbare bal in de cirkel gooide. Het gaf niet alleen veel plezier maar ook bij iedereen een goed gevoel van samenwerken.

Zoals dat bij een heisessie hoort spreek je verwachtingen uit, formuleer je uitdagingen, kansen en acties. Niet alleen uitspreken maar ook opschrijven uiteraard. Om dat allemaal te stroomlijnen had Vanessa daar een volgorde voor bepaald: eerst gaan we de tevreden boswachter doen. Buiten, in de natuurtuinen, gingen we aan de hand van een vragenlijst de tuin beoordelen. Zo kwamen vragen voorbij als 'wat vind je mooi aan deze tuin?', 'wat wil je graag behouden?', 'is er onkruid en mag dat blijven of moet het gewied worden?'. Er kwamen verrassende antwoorden uit. Al die antwoorden (en dat waren er écht veel) werden door Marcel samengevat en keurig opgeschreven. En daarna kwam het: 'probeer deze gegeven antwoorden nou eens op je eigen vereniging te betrekken, dus: wat vind je mooi aan deze vereniging, wat wil je binnen de vereniging behouden, wie is het onkruid binnen de vereniging en mag die blijven etc. etc?'

Na een pauze met koffie en heerlijke cake werden er twee groepen van elk 5 personen geformeerd die uitdagingen en vervolgens kansen en acties op papier moesten zetten. Dat leverde in beide groepen drie volgeschreven vellen papier op en ook daarvan moest natuurlijk een totaaloverzicht worden gemaakt met behapbare brokken. Vanessa en Marcel leidden het gezelschap naar een prima overzicht. Het gaf veel stof tot

bezinning en voorgenomen actiepunten. Zo links en rechts schreven mensen ook dingen voor zichzelf op om er al mee aan de slag te gaan, maar er komt op niet al te lange termijn ook op papier een samenvatting en actielijst waar het bestuur concreet mee aan de slag kan.

Het was een geslaagde dag die werd afgesloten met een heerlijke maaltijd en een goed gevuld glas wijn (of ander natje). [Chris van den Ende]

Het bestuur zoekt nieuwe actieve leden

IVN Maastricht organiseert vele educatieve activiteiten voor derden en voor de eigen leden. Om deze activiteiten mogelijk te maken blijven we zoeken naar actieve leden die de werkgroepen versterken. We zijn op zoek naar coördinatoren voor de volgende werkgroepen: Jeugd (Jekerdal-scharrelkids) en Flora. Heb je interesse of weet je een geschikt iemand? Laat het mij even weten. [Carlo Poolen]

Logboek werkgroepen

_ Werkgroep Publieksactiviteiten

Diverse cursussen en educatieve activiteiten

Dinsdag 6 september t/m zaterdag 8 oktober - Cursus Geologie en Landschap van Zuid-Limburg

Om het jaar organiseer ik de cursus Geologie en Landschap van Zuid-Limburg. In 2019 was de laatste cursus, maar door corona heb ik de volgende cursus een jaar uit moeten stellen. De tijd heb ik goed gebruikt om nieuwe informatie te verwerken. Met name nieuws over het klimaat van vroeger en nu is toegevoegd, maar er zijn ook veel nieuwe gegevens over stenen als bouw materiaal in Zuid-Limburg. De eerste les was dinsdag 6 september met 16 deelnemers met diverse achtergronden. Er zaten bijvoorbeeld ook ENCI-groevegidsen bij.

Daarna volgden er nog 3 lessen en 4 excursies (zie ook het verslag van Irma Kokx op pag. 20). Helaas kon niet iedereen alle lessen en excursies bijwonen, maar de opkomst was in het algemeen goed. De lessen volgen de geologische geschiedenis. Na een inleiding starten we met het Krijt om via de ijstijden uit te komen in het holoceen, het huidige tijdperk. Het accent verschuift langzaam van de natuurlijke ondergrond naar het landschap dat door de mens is vormgegeven. In de excursies komt alle theorie nog een keertje aan bod. De cursus eindigde traditioneel met een excursie door de binnenstad van Maastricht met als afsluiter het Spaans Gouvernement waar we afsloten met een kop koffie voor een prachtige open haard, gemaakt van Belgisch marmer.

[Carlo Poolen]

Cursus Landschap van Zuid-Limburg: Excursies

Voor de tweejaarlijkse cursus Landschap van Zuid-Limburg heeft docent Carlo Poolen verschillende geologische tijdperken behandeld in 4 theorielessen waarbij steeds de overgang naar een volgend tijdperk werd uitgelegd aan de hand van ingrijpende klimatologische veranderingen. Stenen en fossielen uit zijn eigen collectie werden met uitleg getoond. In de zaterdagse excursies liet hij zien welke kenmerken uit de behandelde geologische periode nog in het landschap terug te vinden zijn. Zo werd er gewandeld rond Epen naar de Heijmansgroeve, over de Sint-Pietersberg en in het Jekerdal. De laatste excursie was een stadswandeling vanaf het Natuur Historisch Museum.

[Irma Kokx]

Zaterdag 10 september - Excursie naar het Carboon en de Oostmaas

Met 10 cursisten, Carlo als gids en ik als nieuwsgierige meeloper, gaan we in regenachtig weer op pad vanaf de Volmolen in Epen. Voordat we gaan wandelen, laat Carlo ons zien dat gedeelten van de woning bij de Volmolen, gemaakt zijn van kolenzandsteen. Even verderop komen we langs Hoeve Vernelsberg dat geen fundamenten heeft, omdat de Hoeve gebouwd is op gesteente van 300 miljoen jaar oud uit het Carboon. Hoewel deze excursie gericht is op het vinden van de plekken waar het Carboon aan

De Heijmansgroeve nu en vroeger

De rechter achterwand van de carboon-ontsluiting.

de oppervlakte komt, laat Carlo onderweg, lopend langs de Geul, het ontstaan van meanderen zien met sedimentatie en erosie. We komen langs een zogenaamde hoefijzerbocht welke uiteindelijk zal afbreken door de kracht van het water dat rechtdoor wil gaan. Bij de Heimansgroeve zien we kolenzandsteen (versteende zandlagen) en schalie (versteende kleilagen, maar nog wel breekbaar) uit het Carboon. Eli Heimans vond hier fossielen en wist hierdoor dat dit ooit een ondiepe zee moest zijn geweest. We lopen door naar de Cottessergroeve waar vooral kwartsiet te vinden is, ontstaan uit korrelige zandsteen, maar ook uit het Carboon. De steenlagen liggen hier verticaal. De Chamotte-fabriek maakte vuurvaste stenen van het kwartsiet. Teruglopend via Cottessen waar we stil staan bij de vakwerkhuisen, leer ik dat de echte vakwerkhuisen te herkennen zijn aan de ramen die tussen de balken zijn gemaakt. Is dit niet het geval dan is het een namaak vakwerkhuis. Vakwerkhuisen waren goedkoop, maar brandgevaarlijk dus nu alleen op het platteland te vinden en niet meer in steden. We passeren verschillende doorwaadbare plekken in de Geul, vroeger ook wel 'wed' genoemd waar paard en wagens de Geul konden oversteken. Wanneer we weer boven zijn zien we op het plateau boven de Heimansgroeve een seismologisch meetstation om aardbevingen te registreren, maar dit meetstation reageert ook op evenementen als Pinkpop. We passeren teruglopend naar ons startpunt de Belletboomgaard met oude hoogstamfruitbomen die door onze werkgroep Natuurbeheer onderhouden wordt. Ondanks wat regen een geweldige wandeling.

[Irma Kokx]

Dinsdag 25 oktober - Vleermuizenlezing

Op dinsdagavond 25 oktober was ik aanwezig bij de vleermuizenpresentatie van vleermuizenspecialist Ger Beckers. In Humus 113 van herfst 2022 stond bij de aankondiging van deze activiteit dat Gers' presentatie de toehoorder zou meenemen naar de binnenstad en buitenwijken van Maastricht. Aldaar dan kennismaking met de aanwezige soorten, waargenomen in de gemeente Maastricht. Gers' presentatie, weliswaar niet minder boeiend, zag er echter heel anders uit, en dat vroeg (bij mij) bij aanvang enige omschakeling. Ger liet de aanwezigen, allen vrouwen, bij de start van de lezing het eerst iets vertellen over hun ervaringen en/of kennis van/met vleermuizen. Het meest naar voren kwam iets in de aard van 'griezel, afweer, onbekendheid' betreffende dit aparte dier. Niemand had er ooit in het 'echt' kennis mee gemaakt. Daarna nam Ger ons mee in zijn boeiende presentatie. Vele weetjes van vleermuizensoorten van heel de wereld én Nederland passeerden op deze avond de revue. Daar veel van deze weetjes 'wetenswaard' zijn zal ik er een aantal van, in willekeurige volgorde, op deze plek met je als lezer delen:

[Lees verder op pagina 24](#)

Afdelingsactiviteiten

Januari

wo	04	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	07	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
di	10	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
za	14	09.30	Werkgroep Natuurbeheer - snoeien boomgaard Borgharen
wo	18	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
wo	25	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
za	28	09.00	Werkgroep Vogels: excursie - nader te bepalen

Februari

wo	01	20.00	Coördinatorenoverleg - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	04	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
za	11	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	14	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
wo	15	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
wo	22	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten: bijeenkomst - loc. Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
zo	26	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen

Maart

wo	01	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	04	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	08	20.00	Algemene ledenvergadering - locatie De Klaekeburg, Gronsvelderweg 142, Heugem
za	11	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	14	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
wo	15	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
wo	22	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten: bijeenkomst - loc. Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
zo	25	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen

April

za	01	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	05	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
di	11	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
za	15	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
wo	19	19.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	26	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten: bijeenkomst - loc. Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
zo	30	07.00	Werkgroep Vogels: ontbijtexcursie - plaats nog te bepalen

Mei

wo	03	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	06	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
di	09	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3
za	13	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek

Publieksactiviteiten

Januari

zo	15	13.30	Nieuwjaarswandeling - Savelsbos, start Eetkaffee Riekelt, Rijckholt (zie pag. 06)
za	21	09.30	Jekerdal-scharrelkids: winterwandeling - start Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. 06)
di	24	20.00	Cursus Wintervogels - Les 1 - locatie ATHOS, Athoslaan 12a (zie pag. 09)
zo	29	09.00	Cursus Wintervogels - Excursie 1 - Locatie nog te bepalen (zie pag. 09)

Februari

do	09	20.00	Webinar Slakken en mossels in Zuid-Limburg door Gerard Majoor (zie pag. 09)
di	28	20.00	Cursus Wintervogels - Les 2 - locatie ATHOS, Athoslaan 12a (zie pag. 09)

Maart

zo	05	09.00	Cursus Wintervogels - Excursie 2 - Locatie nog te bepalen (zie pag. 09)
di	21	19.30	Workshop Levende tuin - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3 (zie pag. 10)
zo	26	10.00	Plantenruildag/Workshop Levende tuin - locatie Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. 10)

April

di	18	19.30	Workshop Bee & Balcony - locatie Elisabeth Strouven Fonds, Abtstraat 3 (zie pag. 11)
wo	19	20.00	Workshop Vleermuizen 2.0 (deel 1) - locatie E. Strouven Fonds, Abtstraat 3 (zie pag. 11)
do	20	20.00	Workshop Vleermuizen 2.0 (deel 2) - locatie E. Strouven Fonds, Abtstraat 3 (zie pag. 11)
zo	23	10.00	Excursie Bunderbos (10 km) - meer info en aanmelden volgt via de flyer (zie pag. 07)

Mei

zo	07	08.30	Ardennewandeling Stavelot - Coo, met busvervoer (zie pag. 12)
zo	07	10.00	Korte excursie Jekerdal (5-6 km) - start Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. 08)
ma	29	10.00	Lange excursie Jekerdal (11/15 km) - start Lourdesgrot Bassenge (zie pag. 08)

Voor alle publieksexcursies geldt dat deze gratis zijn. Je moet je wel online aanmelden via de link in de per mail verspreide flyer of op onze website. Graag op tijd bij het vertrekpunt zijn.
Kijk op www.ivn.nl/maastricht voor eventuele wijzigingen in de activiteiten.
Parkeer voor Natuurtuinen Jekerdal s.v.p. aan de Mergelweg.
LET OP: er is betaald parkeren. Boete parkeren in de Drabbelstraat: € 75,- !!

- Wereldwijd komen er meer dan 1400 vleermuizensoorten voor, waarvan ongeveer 17 soorten in Nederland en in Maastricht zelfs 8-11 soorten.
 - Vleermuizen leven overal om ons heen, vallen vaak niet op, zijn nuttige dieren die dagelijks honderden insecten vangen en eten.
 - Vleermuizen maken ultrasone geluiden (30kHz), niet te horen voor een mens en doen dit via de keel (strottenhoofd) of neus (membraam).
 - Ze vliegen graag 'gedekt' via struiken, bomen, schuttingen en verplaatsen zich via 'lijnen' over grote afstanden.
 - Vleermuizen kunnen heel oud worden. Vaak meer dan 20 jaar en sommige soorten rond de 50 jaar.
 - De kleinste Nederlandse vleermuis is de Dwergvleermuis en is zo groot als een suikerklontje. Deze past dus in een luciferdoosje.
 - De grootste Nederlandse vleermuis is de Vale vleermuis met zo'n 8 centimeter spanwijdte.
 - Vleermuizen wonen in 'kolonies', soms bestaand uit zo'n 70 vrouwtjes (bijvoorbeeld de Dwergvleermuis), vaak met jongen. Als de moeder op jacht gaat blijft het jong in de kolonie achter. Bij terugkomst herkent de moeder haar jong aan zijn geur en speciale roep. De mannetjesvleermuizen wonen elders.
 - Het lichaam van de vleermuis is aangepast aan het ondersteboven hangen. Door zijn aangepaste bloedsomloop stroomt het bloed niet naar zijn kop.
 - Het beenderstelsel van de vleermuis komt overeen met die van de mens. Een opvallend iets: het bekken staat bij de vleermuis naar binnen gekanteld.
- Alle voorgaande weetjes, en nog veel meer, werden uitgebreid besproken en uitvoerig met beeldmateriaal toegelicht. Tegen tien uur was Ger nog lang niet klaar met zijn enthousiaste presentatie maar de klok maakte toch een einde aan deze boeiende avond.
- [Jeanne Boosten]

Excursies

Vrijdag 12 augustus - Excursie Perseïden

Vallende Sterren en Volle Maan.

Om 21.00 uur verzamelden 40 deelnemers zich bij de Van Tienhovenmolen in Wolfshuis voor deze excursie. De molenwieken draaiden lustig rond ondanks dat er nauwelijks wind was. Het was een heerlijke heldere avond na een bloedhete dag. Kortom ideaal voor een avondwandeling. Voor sommigen was dit zelfs de 1e keer dat ze 's avonds op pad gingen. Antonie gaf een korte geïmproviseerde uitleg over wat Perseïden (de val-

Impressie van de Perseïden en de oranje Supermaan

lende sterren van deze avond) eigenlijk zijn met behulp van een sinaasappel. Ook kwamen de Supermaan en de grootste planeten Jupiter en Saturnus aan bod die ook deze avond te zien waren. Daarna vertrokken we voor de wandeling over het weidse plateau van Margraten. Eerst was er een prachtige zonsondergang aan de westelijke hemel en langzaam kwamen de eerste sterren. Bij Groot Welsden aangekomen zagen we de eerste vleermuizen tussen de bomen over het pad hun patrouilles uitvoeren. Na een korte pauze om iedereen op adem te laten komen van de klim en een slokje water gingen we verder over een landweg waar we halthielden op een landweg en een spectaculaire oranje opkomst van de Supermaan konden bewonderen. Inmiddels was het donker genoeg om ook Saturnus te zien. En natuurlijk Cassiopeia, een makkelijk herkenbaar sterrenbeeld in de vorm van een W waar de Perseïden ongeveer vandaan lijken te komen. Je moet geluk hebben om een vallende ster te zien, maar diverse deelnemers hadden er al gescoord. In het Engels heet het 'shooting star' en dat geeft het beter weer; het is echt een lichtflits die langskomt. Terug bij de molen stonden voor ons de versnaperingen buiten klaar en konden we in kleine groepjes de molen in. Molenaar Koen nam iedereen mee tot boven in de molen. Hij vertelde over de geschiedenis van deze molen en legde uit hoe de overbrenging van de wieken naar het maalwerk werkt. Ook vertelde hij over het molenaarsvak en de opleiding tot gediplomeerd moleenaar, die je onder andere bij hem kunt volgen. In de winkel beneden hebben diverse deelnemers meel en andere lekkere dingen gekocht.

En nog steeds bleven de vallende sterren zich aandienen zodat uiteindelijk iedereen er minstens één gezien heeft. Sommigen bleven nog even buiten van de nacht genieten, maar rond 23.30 uur ging iedereen tevreden weer op huis aan. Ik hoop dat alle wensen uitkomen die je bij een vallende ster mag doen!!

[Antonie de Beaumont]

Woensdag 24 augustus - INKOM-rondleidingen Engelstalig

Irma en Vanessa hebben tijdens de INKOM twee Nature Tours-rondleidingen verzorgd vanaf Stayokay naar het Stadspark en terug. Twee maal 11 studenten van overal uit de wereld: India, Taiwan, Brazilië, Ecuador, Zuid-Afrika, Italië, Duitsland en Nederland. We hebben de studenten de mooie natuur in het arboretum van het Stadspark laten zien en hen attent gemaakt op borden met QR-code van Natuurgluren.nl. Ook hebben we met hen gesproken over het nut van bomen in de stad voor de verkoeling op een hete dag zoals deze, over het belang van balans in de biodiversiteit en over zwerfafval dat overal te vinden was mede vanwege de INKOM-evenementen in het park zelf. We zijn ook nog naar de Helpoort gelopen waar we de Jeker van dichtbij hebben bekeken. Via de Grote plataan naast de vistrap zijn we over de stadsmuur gelopen en verder naar de Leeuwmolen, waar de koele spray van de waterval op deze hete ochtend te voelen was. Een van de studenten had gevraagd naar de mogelijkheid om ergens een volkstuintje te vinden. Ik heb haar de Tapijntuin laten zien waar ze kan informeren of ze vrijwilliger kan worden.

[Vanessa Alij]

Donderdag 25 augustus 2022 - INKOM-rondleidingen Engelstalig

1^e rondleiding, 9.30-11.00 uur. Er waren 20 deelnemers met 5 Nederlandse, 5 Duitse en enkele andere nationaliteiten; geen enkele native speaker. Begonnen met kort voorstellen van IVN. We hadden een vuilniszak en 3 vuilprikkers bij ons (er lag hier overigens niet veel afval). Dit gaf aanleiding om over vervuiling en zwerfvuil te praten. Verder vooral lekker gewandeld en iedereen de kans gegeven om met elkaar te praten. Langs de Maas en later in de Kleine Weerd uitleg gegeven over dit gebied (overstroombaar) en enkele planten benoemd, laten voelen en ruiken. Op de terugweg bij de Hoge Brug de wandeling afgesloten omdat enkele studenten om 11.00 uur in het sportcentrum moesten zijn. Gewezen op de website en de Nacht van de Nacht-excursie van IVN Maastricht die ook in het Engels zou plaatsvinden. Met de rest van de groep waren we keurig om 11.00 uur terug bij Stayokay.

[Antonie de Beaumont]

2de rondleiding, 11.30-13.00 uur. Hier maar 8 deelnemers, 6 Nederlandse en 2 Duitse meisjes. Het was warm, dus we zijn eerst even in de schaduw gaan staan. Ik heb uitgelegd waar wij naartoe gingen en kort iets over de Oermaas, de Oostmaas, de Westmaas en de decapitatie van de Maas verteld. De Moezel vormde tot zo'n 200.000 jaar geleden de bovenloop van de Maas, maar werd daarna een zijrivier van de Rijn. Vervol-

gens zijn wij aan de wandel gegaan. Uiteraard hadden de dames alle gelegenheid om onderling te keuvelen. Eén van de jonge dames wist warempel een walnotenboom te herkennen en ik heb verteld dat ze daar dus over een maandje gratis walnoten kunnen rapen. Zowel op de heenweg als op de terugweg heb ik gelegenheid gegeven om hun waterflesjes bij te vullen bij het tappunt van de WML.

Verder heb ik nog uitgelegd dat de Hoge Weerd bedoeld is om ruimte aan de rivier te geven als deze hoogwater afvoert. Onderweg heb ik de dames af en toe iets laten voelen of ruiken, kleverige jonge Elzenblaadjes (de Els doet haar wetenschappelijke naam *Alnus glutinosa* echt eer aan), Hopstengels als schuurpapier en de kruidige Hopbellen, geurige kruiden zoals Wilde marjolein en Bijvoet. Later kwamen we nog een groep vogelaars tegen en eentje liet op zijn mobieltje een foto van de Kleine reiger zien (eerlijk gezegd heb ik nog nooit van deze vogel gehoord). Een deelneemster begon behoorlijk last van de warmte te krijgen. Ik had uit voorzorg een handdoekje en extra water meegenomen. Met een natte handdoek om haar nek knapte ze gelukkig meteen op. Bij Stayokay heb ik afscheid genomen en ben zelf even gaan bijkomen, want ik had het eerlijk gezegd ook behoorlijk warm gekregen. [Sandra Salvador]

Zaterdag 27 augustus - Nacht van de Vleermuis

Ieder jaar opnieuw in heel het land en in de meeste West-Europese landen, wordt er door middel van vleermuislezingen en eventueel vleermuisexcursies en wandelingen aandacht besteed aan deze fascinerende vliegende zoogdieren. Steeds weer op het einde van de maand augustus, het laatste weekend!

Door middel van een mooie flyer en plaatsing op de websites van Nacht van de Vleermuis en de afdelingen van IVN wordt er ruime aandacht aan de vooraankondiging besteed. Door een maximaal aantal deelnemers vooraf aan te geven, blijft het voor alle deelnemers ook boeiend.

In Maastricht doe ik als IVN-natuurgids jaarlijks drie avonden op locatie die voor iedereen makkelijk te bereiken zijn en het liefst op een plaats waar veel vleermuizen hun voordracht kunnen houden. Dit jaar was het op het voormalige kazerneterrein van de Tapijn. Het was er reuze druk door de invulling van de INKOM voor de studenten van de universiteit Maastricht zowel overdag als 's avonds. Bovendien stonden felle schijnwer-

Nacht van de Vleermuis

Vrijdag 26, zaterdag 27 en zondag 28 augustus 2022

pers direct onder de vleermuiskasten wat niet uitnodigde om er vleermuizen te spotten. Dan maar slechts één avondexcursie nadat de INKOM was afgesloten, dat wil zeggen op zaterdag konden wij er een door vleermuizen intensief bezochte expeditie van maken. Mooi weer en reeds rond 20.30 uur ging de zon onder. De groep was met 15 personen compleet en bestond uit een gezin met jonge kinderen, twee kampeerders uit het heuvellandschap afkomstig uit Apeldoorn, een onderzoeker die ook veel veldwerkervaring had en zijn meetapparatuur had meegenomen om vleermuizen waar te nemen, enkele dames en heren afkomstig uit het Maastrichtse, twee Engelssprekende personen die voor de batdetectoren waren gekomen en ten slotte twee personen van IVN Oud-Landgraaf. Een viertal batdetectoren met korte uitleg werd uitgereikt en kleinere groepjes gingen wandelen om de vleermuizen op te sporen. Veel moeite kostte dat niet want uit het eerste gebouw vlogen gelijk Dwergvleermuizen aan de zijgevel en tussen de bomen achter ons op de Sint Hubertuslaan waren de jagende vleermuizen present. Al wandelend bij de Jeker en de stadsmuur scheerden de vleren over onze hoofden. Via de Berekuil en de Prins Bisschopssingel gingen we weer terug naar de gebouwen om daar alle vleermuisvoorzieningen toe te lichten. De vele vragen die gesteld werden konden op luchtige wijze beantwoord worden. Na ongeveer 90 minuten kon ik de deelnemers nog enkele gadgets uitreiken als herinnering aan deze mooie avond. Gelukkig was de Brasserie ook nog open. [Ger Beckers, IVN vleermuisgids]

Zondag 11 september - Sterwandeling én Jubileum 60-jarig bestaan Afdeling Vijlen-Vaals

Om haar 60-jarig jubileum feestelijk te vieren had de IVN-afdeling Vijlen-Vaals ook de zusterafdelingen uit Zuid-Limburg uitgenodigd. Uit Maastricht waren we met 10 personen gekomen.

Boven op de Vaalserberg werden we tegen 10.00 uur hartelijk door de organisatoren begroet en in Café De Bokkerijders op koffie en lekkere vlaai onthaald. De locatie van de reünie bood aan de gastgevers ook de gelegenheid om de interessante geschiedenis van Vaals en zijn burens rond het Drielandenpunt, dat enige tijd lang zelfs een Vierlandenpunt is geweest, te schetsen. Het avontuurlijke smokkelverleden werd hierbij niet vergeten. Het aantal deelnemers was zo groot dat er aansluitend met drie groepen gewandeld werd. Hierbij boden zich prachtige vergezichten aan: voornamelijk richting de grote buur Aken waarmee de geschiedenis van Vaals innig vervlochten is. Onderweg kwamen we in het bos ook nog steeds goed zichtbare eeuwenoude grensmarkeringen tegen zoals een aarden wal en de daarvoor gegraven greppel. Bij de Streuobstwiesen van de NABU (Naturschutzbund) stuitten we op de Dreiländerweg, die we dan tot ons

Fotocollage Marijke Ruppert

uitgangspunt terug volgden. Naast het verhaal van de gids is er nog ruimte voor gesprekken met oude bekenden en kennismaking met leden van andere afdelingen. Het uiterst geslaagde jubileumfeest, waarvoor wij namens alle genodigden hartelijk danken, vond zijn afsluiting met een zeer gezellige lunch in Café De Bokkerijders.

[Alfred Ruppert]

Donderdag 29 september - Beleefweek, avondwandeling

Vanessa Ali nam ons, een groep van omstreeks 25 mensen, mee op een avondwandeling bij en in het Stadspark van Maastricht. Deze wandeling stond in het teken van de IVN-Beleefweek, en er viel ook genoeg te beleven. De start was bij de Amberboom naast de Helpoort, waarna we richting het Pater Vink-torentje liepen. Wat mij het meeste is bijgebleven was de aparte ervaring toen we onder de overhangende Treurbeuk langs de Jeker, (vlak bij het Pater Vink-torentje) gingen staan. Je kwam ineens in een heel andere omgeving, waarbij het geluid van de langsstromende Jeker veel meer op de voorgrond trad en je voor de rest weinig van de donkere 'buitenwereld' meemaakte. We zijn langs de viaduct, richting Tapijn en verder gelopen, waar we nog veel exotische bomen die in het park zijn aangeplant aan een nadere inspectie hebben onderworpen.

Bomen waar je normaal gesproken zonder veel nadenken langs loopt, maar die toch veel leuke weetjes herbergen. We hebben ook kunnen proeven dat de Maastrichtse Rucola intenser smaakt dan die van de supermarkt. Het was een bijzondere wandeling met leuke ervaringen en bijzondere bomen. [Jos Lemmens]

Zondag 2 oktober - Paddenstoelenexcursie

Ken je de Condoomzwam, ook wel Week oorzwammetje (*Crepidotus mollis*) genoemd? Het is een prachtig exemplaar van een zwam met een vliesje eromheen. Of de Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*)? Het is een Bordeauxrood stuk vlees – zo lijkt het en het voelt ook net als een biefstuk. We hebben er drie van gezien.

Dit waren een van de hoogtepunten van de paddenstoelenexcursie waar we op zondag 2 oktober in de Dellen van Meerssen hebben meegedaan; vanwege de grote belangstelling, in twee groepjes (30 deelnemers) onder leiding van paddenstoelenexperts Henk Henczyk en John Leclaire. Beiden zijn lid van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg en wisten veel te vertellen over de verschillende soorten die we onderweg tegenkwamen. Het was een aangenaam zonnige zondag en we trokken er op uit, op en neer langs de hellingen achter uitspanning uitspanning de Nachtegaal in Meerssen. We kwamen onder meer veel Parasolzwammen tegen (zie foto's). Opvallend is hoeveel paddenstoelen hun naam ontleenen aan de omgeving waar ze zich bevinden of de boom waar ze zich op vestigen. Denk aan het Eikenbladzwammetje (*Gymnopus dryophilus*); met zo'n naam ben je makkelijk te herkennen wanneer je groeit op de ondergrond van gevallen Eikenblaadjes. Zo kun je in gezelschap goede sier maken door op de juiste plek te

Grote Parasolzwam

Foto: Edwin Janssen

Biefstukzwam

Grote Parasolzwam

Foto: Vanessa Ali

Foto: Francien Everard

roepen: 'ah, dat is nou typisch een Berkenzwam'. Of wat dacht je van Braamroest (een schimmel op de achterkant van Bramenblaadjes). We kwamen het allemaal tegen.

Mooi was ook de Gewone hertenzwam. Die leeft saprotoof op dode bomen, takken, stronken en ondergronds hout. Sfeer en weer waren goed en met een tevreden gevoel eindigden we met een aantal mensen op het terras van Uitspanning de Nachtegaal voor een lekker soepje, helaas niet een bospaddenstoelensoep. [Vanessa Ali]

Zaterdag 29 oktober - Nacht van de Nacht

Ook dit keer deed IVN Maastricht mee met deze landelijke actie van de Natuur en Milieufederaties. In heel Nederland werd op verschillende plaatsen het licht zoveel mogelijk gedoofd. Met 21 deelnemers liepen we een bijzondere route, namelijk van de voormalige kerk in Boschpoort naar de Belvédèreberg. Vleermuizenspecialist Ger Beckers liep ook mee en nam onderweg de geluiden op van de vleermuizen die op onze route rondvlogen. Duurzaamheid is ons jaarthema en daarom liepen we over een industrieterrein, langs de afvalverwerking Maastricht naar een voormalige vuilstortberg Belvédère waar een grote zonnepanelenweide is gemaakt. Aan het begin van deze excursie liet ik een (dood) Dwergvleermuisje zien zodat iedereen dit diertje van nabij rustig kon bekijken. Er bleek toch een enkeling te zijn die zelfs van zo'n klein dood diertje bang was. Die vreemde angst voor vleermuizen zit blijkbaar diep. Onder aan de Belvédèreberg stonden enkele geiten op het spoorwegviaduct ons op te wachten. De geiten begrazen de stukken met veel bramen, de schapen eten meer kruiden en grassen aan de andere kant van de berg. Na een stevige klim konden we boven op de Belvédère zien dat het zelfs zonder maan niet donker werd. We hoorden ganzen overvliegen en stonden stil bij de onnodig felle lampen die zowel bij de vuilverwerking als de zonnepanelenweide stonden. Helaas konden we niet om deze weide lopen omdat een schapenraster de weg versperde. Het was goed te zien dat in het centrum van Maastricht veel lichten uit waren. Ook zagen we de lichtkoepels aan de horizon van Heerlen en Hasselt. Boven op de berg lazen we de uitleg over de Neanderthalers die hier lang geleden ge-

leefd hebben. Nadat we weer voorzichtig naar beneden geklommen waren liepen we langs het kanaal terug naar het beginpunt. Ger Beckers vertelde dat hij onderweg van zeker 400 Dwergvleermuizen het geluidsignaal had opgevangen. Zoveel vlogen er dus zonder dat we ze gezien hadden op enkelen na. Heel bijzonder was dat Ger ook het geluid van een Bechstein vleermuis en een Rosse vleermuis had gedetecteerd. Hiervoor gaat hij zeker nog eens terug. Om 21.30 uur waren we weer terug na een interessante excursie langs een onverwachte route.

[Antonie de Beaumont]

Zondag 5 november - Wandeling en bezoek Jezuïetengrot

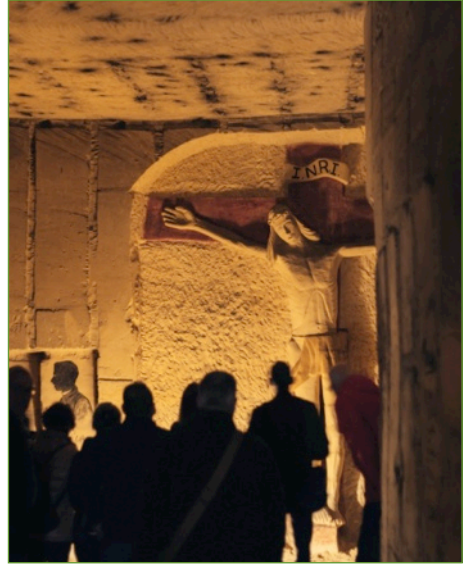
Een enorm aantal gegadigden had er zin in om het Ommetje Wolder van het IVN te lopen en zeer zeker om de kunstwerken in de Jezuïetengrot te bewonderen. En niet te vergeten van de wijn van Valère Keulen te genieten, of zoals een van de deelnemers het noemde een 'Bovenaards drankje'.

In 3 groepen liepen we onder leiding van IVN-gidsen en een stralende zon vanaf het kerkplein naar het Cannerbos, Millenniumbos en het 'A2-bomenplantbos' naar de vindplaats van een nederzetting van de Bandkeramiekers om daarna door het bos of de kloof achter Château Neercanne af te dalen naar de ingang van de Jezuïetengrot. Ook hier werd van 1704 tot 1880 mergel gewonnen als bouwsteen in de zogenaamde Fallenberggroeve. Tussen 1860 en 1960 trokken de Jezuïeten in opleiding (scholastieken en theologanten) op woensdag naar hun Buitenverblijf boven aan de Susserweg. Vandaar wandelden ze.

Ze ontdekten deze grotten en gingen er naar toe om tijdens hun verplichte ontspanningsdag hun creativiteit te ontplooien. Velen van hen hadden tijdens hun missionarisch werk en studie veel van de wereld gezien en dit is ook terug te vinden in hun kunstwerken.

De gidsen van de Jezuïetengrot namen ons mee langs ongelooflijke mooie kunstwerken op de wanden geschilderd of uit mergel gehouwen en gebouwd. En niet alleen religieuze uitbeeldingen, de Jezuïeten waren met de wereld bekend en een bouwwerk als

het Alhambra of de Sphinxen werd uitgehouwen. Een beeld van Christus zie je naast een Boeddha, van het gangenstelsel werd een plattegrond gemaakt en enkele technici ontwierpen een waterloop met een vijvertje. Ook voor de inwendige mens werd gezorgd: ze hadden er een eetzaal en keuken gebouwd. Ook toen waren er al inzakingen en de huidige entree is daar ook veel later gemaakt. De oorspronkelijke ingang van de Jezuïetenberg lag meer naar het Jekerdal toe. Deze grotten zijn niet voor niets een beschermd Rijksmonument sedert 1996.

Nadat we van vele kunstwerken hadden genoten gingen we verder: in de Refter waren er lekkere hapjes en vooral lekkere wijnen van Valère en een collega van hem. Allemaal Zuid-Limburgs.

Vervolgens ging de terugweg -in een vrolijke bui- langs de wijngaarden van de Apostelhoeve en de Nekummerhoeve naar het kerkplein.

Samenwerking is Kracht: Alle gidsen van IVN en de Jezuïetenberg, Buurtnetwerk Campagne en de eigenaar van domein Ceulengaard: hartstikke bedankt voor this beautiful day. En dank aan de fotografen Stefan Oostwegel en Peter Kleuters. Tot de volgende keer?

[Christien op 't Hof-Smeets]

Zondag 20 november - wandelexcursie met bezoek aan Buitenplaats Kasteel Wijlre

Na een warme ontvangst met koffie en vlaai bij de open haard in de Eijck-kamer van het Koetshuis bezochten we in de aangrenzende expositieruimtes de tentoonstelling 'Aether' van de Italiaanse beeldend kunstenaar Giuseppe Licari. Deze expositie was de inleiding van een wandeling door de tuinen en de directe omgeving van de buitenplaats, onder leiding van voormalig hoofd Cultuurtechniek van de gemeente Gulpen-Wittem, Leo Kramer. Aan de hand van monumentale misvormde boomstammen, perspex structuren, welke verwezen naar metalen roosters rondom bomen, keramische bollen van staalslakken en een Patone kleurenpalet van pigmenten uit vervuilde aarde confronteerde Licari ons op een heel indringende, maar ook poëtische manier met de barbaarse wijze waarop de mens met de natuur dikwijls omgaat. De wandelroute

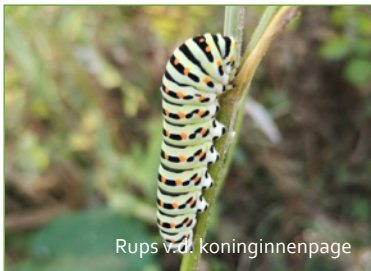
bracht ons langs voorbeelden van deugdelijk en onjuist ingrijpen in de natuur, waarbij Leo Kramer verhelderde hoe lastig het is om binnen het krachtenveld van sterk uiteenlopende belangen de natuur te beschermen en te ontwikkelen. Al met al een zeer interessante en gevarieerde zondagochtend met 23 deelnemers. [Hugo Bloksma]

_ Werkgroep Flora

Woensdag 17 augustus - Wandeling Kleine Weerd

Kleine Kaardebol

Rups v.d. koninginnenpage

De Kleine Weerd is een natuurgebied van ca 12,5 ha net ten zuiden van het provinciehuis in Maastricht. De wandeling startte bij het poortje tegenover de parkeerplaats van winkelcentrum De Beente. Aanwezig waren: Kik, Pieter, Marijke, Inge, Susanne, Irma, Tineke, Sabine en Gerard.

Al wandelend (brugje oude watergeul over richting provinciehuis en terug en vervolgens langs het verharde pad naar het eerste poortje bij het provinciehuis) zagen we onder andere Hop, Kluwenzuring, IJzerhard, Witte munt, Grote en Kleine kaardenbol, Glanshaver, Zwarte els, Schietwilg, Gewone vlier, Rode kornoelje, Bosrank, Canadese guldenroede, Koninginnenkruid, Heggerank, Gewone clematis, Kruldistel, Speerdistel, Smalle aster, Boerenwormkruid, Marjolein, Gladwalstro, Wilde reseda, Wouw, Dagkoekoeksbloem, Hondсроos, Reuzenbalsemien, Heelblaadjes, Teunisbloem (klein?), Smeewortel, Bezemkruid, Jacobskruid, Rode ogentroost.

Aan en in de oude watergeul werden van een afstand Moerasandoorn, Grote kattenstaart, Hoge cyperzegge (?), en Gekroesd fonteinkruid waargenomen.

De meest in het oog springende plant in de Kleine Weerd is nu misschien wel de Brandpastinaak met zijn gele schermbloemen. Omdat de Brandpastinaak en Gewone pastinaak veel op elkaar lijken is de soort een dag later nogmaals bekeken. Op basis van de volgende veldkenmerken wordt ervan uitgegaan dat het om de Brandpastinaak gaat: hoogte 1.50 m of meer, sterk vertakt, stengel zwak gegroefd/gestreept, kort grijs behaard. De

Brandpastinaak komt in Limburg vrij algemeen voor langs de Maas en lijkt hiermee minder zeldzaam dan in de Heukels Flora (2019) wordt gemeld.

Via Google is een inventarisatie uit 2008 (www.maasinbeeld.nl) te vinden. Van de toen geïnventariseerde meer bijzondere planten hebben wij o.a. niet gezien: Groot glaskruid, Kruisbladwalstro, Borstelkrans en Stinkende ballote. Misschien iets om de volgende keer extra op te letten. Aan het begin van de wandeling zagen we een rups van de Koninginnenpage en een Gehakkelde aurelia.

Het was een heerlijke zomeravond die verkoeling gaf na de zoveelste warme dag. Bij de terugkeer bij het poortje van het begin van de wandeling bleek de fiets van Sabine gestolen. Altijd vervelend te zien dat de plek waar eens je fiets stond leeg is.

[Gerard Geraedts]

Woensdag 21 september - Determineren

Susanne had als voorbereiding op deze avond planten gezocht waar nog wat bloemetjes aanzaten. Ook Ton had zijn best gedaan en kwam met een tas vol planten met wortel en al. Verder waren als leergierige leden aanwezig Kik, Josée, Pieter, Sabine en ik. We zijn begonnen met de Hop om via de hoofdsleutel in diverse Flora's tot determinatie te komen. We liepen al meteen vast op de vraag of de Hop een houtachtige plant is of niet. Josée en Pieter voelden hout, maar de meerderheid koos ervoor om de hopplant geen boom of struik te vinden dus geen hout. Op het eind van de avond bleek dat dit toch de goede keuze zou zijn geweest. Omdat in de verschillende Flora's aangegeven werd dat de Hop tweehuizig is, hebben we doorgenomen hoe het ook weer zat met eenslachtig (mannetjes of vrouwtjes bloemen), tweeslachtig (mannelijke meeldraden en vrouwelijke stempel in 1 bloemetje), eenhuizig (elke plant heeft eenslachtige of tweeslachtige bloemen maar wel aan dezelfde plant) en tweehuizig: er zijn mannelijke planten en vrouwelijke planten afzonderlijk. De hopbellen die gebruikt worden bij de bereiding van bier zijn de vruchten van de vrouwelijke planten. Aan de hand van het bloemetje van de Nachtschade hebben we gekeken naar kelk- en kroonbladeren, de meeldraden en de stamper met stempel. Door de bloemetjes open te snijden is dit goed zichtbaar met een loepje ook al zijn de bloemetjes heel klein. De Tuinwolfsmelk kwam duidelijk uit de wolfsmelkfamilie omdat bij doorsnijden van de stengel er wit melksap te zien is. Tenslotte heeft Susanne ons aan de hand van het minuscule bloemetje van het Klein kruiskruid uitgelegd wat composieten of samengesteldbloemigen zijn en wat de pappi bij composieten zijn. Doordat bij planten uit de Composieten-familie de buis- en lintbloemen samen naast elkaar op de een bloembodem staan, kan de pappus gezien worden als een soort kelkblad van de afzonderlijke bloemetjes. De groene bladen welke de bloembladen omhullen noemen we omwindselbladen. Kelkbladen omsluiten een enkele bloem. We zagen heel duidelijk de pluïsjes onderaan de verschillende bloemetjes. Wanneer het zaad rijp is dan groeit dit bij sommige planten zoals de Paardenbloem of het Koninginnekruid uit tot vruchtpluis zodat het zaad door de wind verspreid wordt.

[Irma Kokx en Susanne Eussen]

Zaterdag 1 oktober - ENCI-groeve

Irma, Ton, Marijke, José, Susanne en Kik zijn naar de ENCI-groeve geweest. Toen we langs Chalet d'n Observant de groeve inliepen dachten we: hier zijn we snel klaar. Stenige bodem en links en rechts wat pioniersplanten: Els, Berk, Abeel, Vlinderstruik, Robinia. De meesten klein, soms echte minivormen. Veel Zandkool, ook tegen de stenige rotswand. Maar al verder lopend zagen we toch nog heel veel verschillende planten: Klein hoefblad, Groot streepzaad, Echt bitterkruid, Dubbelkelk. Deze laatste twee lijken erg op elkaar, maar de 'dubbele kelk' d.w.z. de omwindselbladen, is bij de Dubbelkelk groter. Verder Rolklaver, Koninginnekruid, Wilde reseda, Harig wilgenroosje en Echte peen, bijna allemaal minivormen, maar toch: zelfs in deze toch wat barre omstandigheden, met deze droge zomer achter ons, hebben zich hier heel wat planten weten te handhaven. We dachten Gewone spurrie ontdekt te hebben, maar na verloop van tijd had een van die miniplantjes toch opeens een gele bloem: Bezemkruiskruid. We zagen Muizenootje, bij de beek Riet, Lisdodde en verschillende wilgensoorten. Voor ons nieuw was de Zomprus, een meerjarige soort uit de russenfamilie. Al met al kwamen we tot ruim 36 verschillende soorten, toch een mooie 'oogst'. [Kik Snoek]

Robinia

Dubbelkelk

Grote lisdodde

_ Werkgroep Natuurbeheer

Zaterdag 20 augustus - Gronsveld Boomgaard Mientje

We hebben al twee maal gesnoeid in de mooie boomgaard van Mientje. Na de oogst van de pruimen komen deze bomen aan de beurt voor een snoeibeurt. De beste tijd om te snoeien is direct na de pluk. Je hebt dan toch al de boom weer eens goed bekeken en kunt dan net zo goed meteen de snoeischaar erin zetten. Ook het herstel van de snoeiwonden is in deze periode van het jaar het gunstigst. Het is een warme en droge periode waardoor schimmels en ziekten weinig kans hebben toe te slaan. Takken die kruisen en tegen elkaar schuren moeten zo gesnoeid worden dat ze weer vrij hangen. Verder zijn het meestal waterloten die eruit moeten. Ga tijdens een wandeling eens langs de boomgaard, ze ligt aan de bosrand van het Savelsbos, bij de grub aan de Savelsweg.

Presentielijst: Johanna, Mientje, Rudi, Nannie en Dirk.

Zaterdag 10 september - Niet gesnoeid

Doordat het drie zaterdagochtenden achtereen regende is er deze maand niet gesnoeid.

Vrijdag 21 oktober - Boomgaard rondom de Torenmolen van Gronsveld

Ook deze plek heeft een gouden randje.

Doordat het erf en de boomgaard rondom de molen met zorg zijn onderhouden is het een zeldzaam mooie omgeving met enorm veel natuurwaarden. De molenaar, Jo Meesen, laat in de zomer een raampje van de molen openstaan zodat de jaarlijks terugkerende zwaluwen weer haar jongen kunnen grootbrengen.

Er zijn oude bomen en er is nieuwe aanplant in de boomgaard. Een oude appelboom ziet er nu net zo uit als sommige knotwilgen. Er staat alleen nog een schil van de stam, de hele kern van de boom is verdwenen. Toch heeft de stam nog een grote tak en geeft niet op. De specht is een trouwe bezoeker. Om de boom te ontlasten hebben we deze tak in lengte teruggenomen.

Er zijn 8 bomen nagezien. Marian had weer iets lekkers gebakken en ik heb ze nog een fotocollage gegeven van de keren dat we in het bakhuis van de molen vlaaien hebben gebakken met onze werkgroep. Aanstaaend jaar gaan we weer vlaaien bakken!

Presentielijst: Jules, Adri, Erwin, Mientje en Dirk.

Zaterdag 5 november - Bloesemweide Amby Natuurwerkdag

Er kwamen nieuwe bewoners van Amby op de natuurwerkdag af, waarvan Peter de fanatiekste was en zaagwerk voor zijn rekening nam. Omdat de appelbomen al veel blad verloren waren zijn we die gaan snoeien. Naar binnen groeiende takken en waterloten eruit halen zodat de boom weer mooi open is.

Een grote appelboom staat erg scheef. Hoogstwaarschijnlijk hebben woelmuizen de wortels aan een kant aangevreten en mist de boom zijn stabiele voet. Wat wij kunnen doen is aan de overhangende zijde een dikke tak eruit nemen, en een nieuwe harttak kiezen die weer de top van de boom gaat vormen.

John was weer gaan experimenteren met zijn vlaaien, dit keer was hij met de rumfles uitgeschoten. Maar een perenvlaai met te veel rum smaakte toch opperbest.

Paula stond stil bij de mensen die ons recent ontvallen zijn en wat ze voor ons betekend hebben.

Presentielijst: Irma, Susanne, Mientje, Dirk, Jack en Suzan; de buurt was er ook met 6 personen.

[Dirk van de Weijer]

Modanne - Atelier

**Kledingreparatie
Kledingontwerp
Workshops**

Annette Pieters

**Velijndonk 20
6218 GK
Maastricht**

06-38207602 | modanne.atelier@gmail.com | www.modanne.nl

_ Werkgroep Vogels

Zondag 30 oktober - Excursie Dilsen-Stokkem

Op zondag 30 oktober 2022 bezochten we met de werkgroep Vogels het natuurgebied Negenoord-Kerkeweerd in de Belgische gemeente Dilsen-Stokkem. Dit natuurgebied grenst aan de Maasvallei en bestaat uit een aantal waterplassen die zijn ontstaan door ontgrinding. De natuur rond de waterplassen bestaat uit graslanden, struwelen en ooi-bossen. Om ervoor te zorgen dat het gebied niet dichtgroeit wordt het gebied begraaasd door Gallowayrunderen en Konikspaarden.

Het was een prachtige zonnige dag met een temperatuur die opliep tot ruim boven de twintig graden, uitzonderlijk warm voor de tijd van het jaar. De opkomst was goed: twintig deelnemers.

Meteen al bij aankomst in het gebied werden Koperwieken gezien. Dit zijn wintergasten die ongeveer ons land komen om hier te overwinteren. Dat was zeker te merken: uit vrijwel elke boom of struik klonk het felle getik van de Roodborst. Leuk was het om

Roodborsttapuit - foto Else van Schaijk

ook nog een Roodborsttapuit te zien. Roodborsttapuiten zijn zomergasten die vanaf september en oktober zuidelijk trekken.

In de plassen hebben we diverse soorten watervogels gezien, waaronder zes verschillende eendensoorten: Wintertaling, Krakeend, Wilde eend, Kuifeend, Slobeend en Smient. Dit was meteen een goede oefening in het herkennen van vrouwtjeseenden. Omdat vrouwtjeseenden meestal een onopvallend verenkleed hebben zijn ze lastig te onderscheiden.

Indrukwekkend, en horend bij de tijd van het jaar, waren de groepen Kolganzen die overvlogen. Ze vlogen laag genoeg om ze te kunnen herkennen aan de zwarte dwarsbanden op de buik. Andere ganzensoorten die we gezien hebben waren de Grauwe

gans en de Dwerggans. De Dwerggans is een zeldzame wintergast in Nederland. In dit geval ging het waarschijnlijk om een ontsnapt boerderijdier.

In een gebied met water hoop je ook het IJsvogeltje te zien en dat is gelukt. Althans, voor de meesten van ons. Hij zat eigenlijk net iets te ver om hem goed te kunnen zien. Het helpt wel dat de IJsvogel (oranje van voor en blauw van achter) een opvallend verenkleed heeft.

In het gebied stond ook een ooievaarspaal. Natuurlijk vraag je je dan af of er ook al Ooievaars gebroed hebben. Een voorbijganger wist te vertellen dat er wel een broed-

poging is gedaan, maar dat de Ooievaars het nest voortijdig hebben verlaten wegens verstoring door drones. Ooievaars associëren drones waarschijnlijk met roofvogels.

Behalve de eerdergenoemde soorten hebben we ook de volgende soorten gezien: Aalscholver, Blauwe reiger, Dodaars, Fuut, Grote bonte specht, Grote zilverreiger, Heggenmus, Houtduif, Knobbelzwaan,

Kokmeeuw, Koolmees, Meerkoet, Merel, Nijlgans, Spreeuw, Torenvalk, Vink en Zwarte kraai.

Na afloop van de excursie hebben we op het druk bezochte terras bij de ingang van het gebied gezamenlijk nog genoten van koffie met vlaai en het mooie weer.

[Else van Schaijk]

Kuifeend (vrouw)- foto Else van Schaijk

_ Werkgroep BOP

Donderdag 4 augustus - Jagers bij de Bandkeramiekers

Vandaag hebben we met 5 man de site van Hoogcanne bezocht. Niet met lege handen maar met bosmaaiers, hakken, scharen en wat dies meer zij. Rondom de keien was de begroeiing weer aardig in hoogte toegenomen en weer aan een knipbeurt toe. Nieuw was deze keer de plek aanpakken waar vuurstenen aangeven dat er 5000 v. Chr. een werkplaats is geweest, de twee leemkuilen en de met wilgen omheinde 'tuin'.

Tussen de vuurstenen werd al het onkruid zo veel mogelijk met de hand verwijderd, de leemkuilen werden zo kaal mogelijk gemaakt en de begroeiing in de 'tuin' werd eveneens met de bosmaaier zo kort mogelijk gemaakt.

Halverwege de klus gingen we op de keien even uitrusten en een slokje water drinken want het was behoorlijk warm; een graad of 30. Een chique geklede vrouw passeerde ons met twee aangelijnde hondjes, volgens mij waren het langharige Teckels, en vroeg

ons op enige afstand: 'hiere, gaot geer straks jage en sjete?' We keken mekaar aan en fronsten onze wenkbrauwen. We hadden dan wel gereedschappen bij ons maar die leken in verste verre toch niet op geweren? Met de nodige humor werd de dame door ons van antwoord voorzien en ze lachte ons daarna toe als een boerin met kiespijn. Daarna pakten we de draad weer op en met twee uurtjes werk was de klus geklaard. [Chris van den Ende]

Woensdag 9 november - Goede afspraken Bomenpad

Het 'Bomenpad Heugem' bestaat inmiddels al 11 jaar en is een voorbeeld van samenwerkingen tussen Gemeente, Stichting Buurtraad Heugem en IVN Maastricht. Aan de hand van genummerde paaltjes in het veld en met het boekje 'Gids bomenpad Heugem' in de hand kan de wandelaar van een inspirerende wandeling door Heugem genieten.

Maar tja, wat doe je als je dat boekje *niét* hebt, of als er geen paaltje meer bij de desbetreffende boom staat? Ondanks dat de paaltjes stevig en van Cortenstaal zijn, blijken er de nodige scheef en verbogen te zijn. Op sommige plekken zijn er ook bomen verdwenen of door een ander soort vervangen. Alle reden dus om met de Gemeente in overleg te gaan.

Op 9 november hebben Chrit en Chris een gesprek gehad met Rob van Woerdekom van de gemeente Maastricht. Afsgesproken is dat de Gemeente de gehele route na-loopt en bomen plant waar dat nodig is én alle paaltjes verwijderd. Over een alternatief voor de routeaanduiding zijn we aan het nadenken: met behulp van een QR-code tegen de betreffende boom, of met behulp van een app met IVN-wandelroute? Wordt vervolgd.

[Chris van den Ende]

👉 Zó hoort het..... en zó niet! 👉

Bie dur Lei

(Châlet D'n Observant)

Midden in de ENCI-groeve ligt het infocentrum 'Bie dur Lei' (Châlet D'n Observant) met een prachtig terras waar het heerlijk toeven is.

Geniet van het fantastische uitzicht op de Observant en de ENCI-groeve met haar adembenemende kalkwanden, beklim de trap naar het spectaculaire uitzichtplatform of maak een van de vele prachtige wandelingen (vanaf 7 km).

Meer wandelingen kun je downloaden op www.wandelgidszuidlimburg.nl

Kom lekker uitrusten onder het genot van een hapje en een drankje.

Iedere dag zijn wij geopend voor gebak, koffie en frisdrank.

Van dinsdag t/m zondag is er een kleine kaart met lunchgerechten.

Denk er aan: er is betaald parkeren!

Bie dur Lei is het hele jaar door geopend
maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur,
donderdag en vrijdag van 11.00 - 17.00 uur
zaterdag en zondag van 10.00 - 17.00 uur

Adres: Lage Kanaaldijk 117, 6212 NA Maastricht
e-mail: chaletobservant@gmail.com website: www.chaletobservant.nl

Lid worden?

Draagt u IVN een warm hart toe of wilt u zelf actief meedoen in een van de werkgroepen? Geef u dan op als lid en sluit aan bij de afdeling Maastricht:

1) via de website:

www.ivn.nl/maastricht onder de knop 'Lid worden'

2) via het secretariaat:

Carlo Poolen: telefoon 043-3626261 of per e-mail: ivn.maastricht@home.nl

Het IVN-Lidmaatschap kost:	€
IVN-lid (en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: - afdelingsblad Humus (3x per jaar) - tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar)	25,-
IVN-lid (en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: - afdelingsblad Humus (3x per jaar) - tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar) - abonnement tijdschrift de Natuurgids (8x per jaar)	42,-
Huisgenoot- of Jeugdlid	5,-

Donateur worden?

Wilt u geen lid van onze vereniging zijn, maar ons wel financieel steunen?

Dat kan! Maak minimaal € 15,- over op rekening NL05 INGB 0002 4052 39 van IVN Maastricht onder vermelding van donatie.

U ontvangt dan 3x per jaar ons afdelingsblad 'Humus'. U heeft geen stemrecht en u krijgt geen korting op IVN-cursussen en andere IVN-activiteiten.

Adverteren in Humus

De kosten voor 1 jaar (3 nummers) adverteren bedragen:

¼ pagina € 25,-; ½ pagina € 50,-; 1 pagina € 75,- (in zwart/wit)

Kopij voor Humus 115 (verschijnt in mei 2023)

Aanleveren uiterlijk maandag 3 april bij Chris van den Ende,

e-mail: chris.vandenende53@gmail.com

Redactie Humus:

Chrit Merckelbagh, Chris van den Ende, Irma Kokx.

Afdelingsblad Humus verschijnt 3x per jaar.

